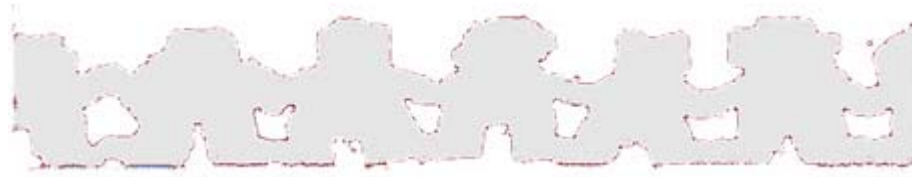

Atenció a la diversitat cultural

Formació dels alumnes d'incorporació tardana

Projecte de Pràcticum

Eva Carmona Carrasco

Consultor: Albert Arbós Bertran

Estudis de Psicopedagogia

Universitat Oberta de Catalunya

2on semestre 01-02

INDEX

1. <u>Justificació</u>	2
2. <u>Contextualització</u>	3
2.1 Context social i econòmic	3
2.2 El sistema educatiu català	5
2.3 El centre	7
3. <u>Marc teòric</u>	8
3.1 Atenció a la diversitat	8
3.2 Educació en valors	9
3.3 Educació intercultural	10
3.4 Paper del psicopedagog	12
4. <u>Desenvolupament del projecte</u>	14
4.1 Definició d'objectius	14
4.2 Mostra	15
4.3 Metodologia	15
4.4 Recollida d'informació	16
4.5 Anàlisi de la informació	21
4.6 Informe dels resultats	22
5. <u>Conclusions i prospectiva</u>	28
6. <u>Referències bibliogràfiques</u>	31
7. <u>Annexos</u>	35

1. Justificació

La proposta s'emmarca dins l'àmbit de l'ensenyament secundari i en concret en el col·lectiu d'alumnes d'incorporació tardana d'un centre en particular, amb la finalitat de conèixer i valorar l'atenció i les respostes educatives que reben aquests alumnes.

La creixent immigració fa que el nombre d'alumnat identificat en aquesta categoria augmenti considerablement i es generin noves situacions, de vegades problemàtiques, a les quals, sovint, es dona una resposta parcial i discontinua.

Penso que el tema de l'alumnat d'incorporació tardana és un dels reptes fonamentals que té actualment el nostre sistema educatiu en l'àmbit de l'atenció a la diversitat.

Amb aquest treball es vol analitzar i valorar la resposta educativa que reben aquests alumnes, a l'hora que es fan propostes d'intervencions teòriques per a la millora del procés educatiu. Aquesta anàlisi també vol tenir compte les vessants emocionals, relacionals i actitudinals, referides tant als mateixos alumnes d'incorporació tardana com a la resta d'alumnat i personal docent que s'hi relaciona d'una o una altra forma.

2. Contextualització

Des d'una perspectiva sistèmica cal tenir en compte els diferents contextos que influeixen i interactuen en l'àmbit educatiu al qual es refereix aquest treball. En aquest sentit, crec necessari fer un repàs als principals contextos dins els quals s'insereix l'educació dels nens i nenes que actualment habiten el nostre país, em refereixo concretament al **context social i econòmic** i a la situació actual del **sistema educatiu** a l'Estat espanyol i a Catalunya.

2.1 Context social i econòmic

“La realitat que habitualment tenim davant dels ulls no és tota la realitat. Al seu costat n’hi ha una altra de negada i que expressa la possibilitat d’una altra societat”.

(Jaume Botey Vallés)

L'entrada al segle XXI ha anat acompanyada d'importants canvis socials i polítics que afecten de forma clara les comunitats i els individus que els viuen. Un dels trets més significatius de la nostra societat és el creixent flux migratori que reben els països comunitaris. Això ha portat als governs d'aquests països a plantejar-se la manera de regular l'entrada d'aquestes persones.

L'any 2001 entra en vigor l'última revisió de la “Ley de Extranjería” defensada pel Govern espanyol com a l'única fórmula per evitar el flux incontrolat d'immigrants. La realitat, però, és que les lleis, per molt dures que siguin, no aconsegueixen aturar l'entrada de persones que, dia rera dia, estan disposades a jugar-se la vida passant Gibraltar en una patera.

La situació política, econòmica i social francament descoratjadora per a la gran majoria de la població dels països de l'anomenat “Tercer Món”, i d'una altra banda, la imatge que s'ofereix d'una Europa que simbolitza la llibertat i l'abundància, fa que autèntiques xarxes

humanes, com és el cas dels africans, facin tot el possible per entrar al "paradís" i "fer fortuna".¹

Aquesta incessant arribada d'immigrants està produint un estat de confusió i d'alerta en la població que ja comença a adquirir tints patològics si ho mirem des del punt de vista d'una societat que s'ha autoerigit com a pionera en qüestió de drets humans i de defensa de les llibertats bàsiques dels individus. Malauradament, ens trobem amb el fet que el tema de la immigració és tractat de forma proselitista per aquelles postures polítiques que últimament comencen a tenir un important ressò en el panorama polític europeu, la dreta i l'extrema dreta. Idees com que *"Europa està plena" d'immigrants, que cal impedir per tots els mitjans l'entrada d'aquests, que cal expulsar-los, que són la causa dels nostres problemes, que porten delinqüència, etc. etc. etc.* s'inclouen en els missatges de la classe política, dels mitjans de comunicació, i de l'opinió pública. La conseqüència és que altres sectors i altres postures polítiques, amb la intenció de guanyar vots, no dubten en assenyalar que el control de la immigració és un dels seus objectius principals.² És un peix que es mossega la cua: el missatge antiimmigració dels polítics afavoreix l'opinió antiimmigració de l'electorat, i això porta als partits a accentuar el missatge per tal de no perdre vots....

Davant aquesta situació valdria la pena plantejar-se alternatives i cercar altres formes de tractar el tema de la immigració si volem salvaguardar la "salut mental" de la nostra tan estimada democràcia. Miguel Pajares³ proposa tres àmbits de reflexió:

1. **Trencar la divisió entre immigrant i ciutadà** replantejant el model vigent de ciutadania que es fonamenta en una consciència segregacionista.
2. **Adoptar una postura política més honesta i coherent** que reconegui i contempli que si Europa s'ha convertit en terra d'arribada d'immigrants ha estat, entre altres raons, perquè la seva economia ho necessitava. Si la immigració és necessària, els governs i les forces polítiques s'han d'atrevir a dir-ho i a elaborar polítiques conseqüents que canalitzi de forma legal i digna l'entrada d'immigrants.
3. **Establir un consens contra la difusió del missatge xenòfob** entre els partits polítics democràtics. Aquest consens implicaria combatre els estereotips que trobem diàriament i que fan referència a la identificació entre immigració i delinqüència, l'anatemització dels immigrants atribuint-los una cultura atàvica i impossible d'integrar, la consideració de l'Islam com a religió aliena a Europa; la

¹ Alvarez Dorronsoro, I Los retos de la inmigración, A: Contrera J. Los retos de la inmigración. Racismo Y pluriculturalidad. Talasa, Madrid 1994

² Wihtol de Wenden, C. ¿Hay que abrir las fronteras? Barcelona, Ediciones Bellaterra, 2000

³ <http://www.lavanguardia.es/web/20020510/23724865.html>

qualificació dels fluxos migratoris amb metàfores que suggereixen perills o amenaces d'invasió, etc.

2.2 El sistema educatiu català

Al 1983 comença l'actual reforma del sistema educatiu de l'Estat espanyol amb l'aprovació de la *Ley de Reforma Universitaria* (LRU). A continuació es promulga la *Ley reguladora del Derecho a la Educación* (LODE) en 1985, i més tard, al 1990 la *Ley de Ordenación General del Sistema Educativo* (LOGSE). L'última llei educativa aprovada pel Parlament data de finals de 1995, és la *Ley Orgánica de la Participación, la Evaluación y el Gobierno de centros docentes* (LOPEG).

És a partir de l'entrada en vigor de la LOGSE que es crea un important procés de debat públic que reflexa un estat de preocupació social en relació a l'estat de l'educació pública. Actualment hi ha una postura majoritària que considera que el sistema educatiu està passant una forta crisi i que demana reformular urgentment la seva estructura.

Hi ha una sèrie de qüestions que tenen una gran importància a l'hora de valorar l'actual situació de l'educació, de manera que prescindir-ne significa parcel·lar el discurs i dificultar la recerca de solucions de millora. Aquestes qüestions tenen a veure amb les fites socials assolides en matèria educativa que suposa l'escolarització gratuïta i obligatòria per a tota la població, formació que es va ampliant cada cop més en la vida de l'individu i que pretén arribar a ser permanent, en benefici del mateix individu i de la societat en la que viu. Es tracta d'un camí per disminuir les diferències socials i dotar als individus de les eines que li permetran desenvolupar-se òptimament dins la societat⁴ i que per tant esdevé irrenunciable des del punt de vista dels valors democràtics.

La preocupació social per l'educació pública es concreta especialment en tres àrees:

1) El caràcter i els continguts de l'educació i la formació;

L'objectiu bàsic de l'educació ha estat tradicionalment la Socialització i més concretament transmetre els valors culturals i els coneixements vigents, formar bons ciutadans i afavorir la integració laboral dels joves. Es demana un replantejament que tingui en compte els canvis socials i que s'adapti a les noves necessitats.

⁴ Tiana Ferrer A. "Logros y desafíos de la educación al inicio del siglo XXI" A: Conferència Nacional d'Educació "<http://www.gencat.es/ense/>.

2) La contribució de l'educació a la cohesió social;

La societat occidental s'enfronta actualment al perill de disgregació social degut, per una banda, a l'augment de les diferències socials i econòmiques, i per l'altra, al fort creixement de la immigració. Davant aquestes circumstàncies la demanda que es fa al sistema educatiu és que actuï com a instrument de cohesió social.

3) La consecució d'una educació de qualitat per a tothom.

La nostra societat necessita assolir dues fites importants en allò que es refereix a l'educació dels seus membres: per una banda, l'ampliació del període educatiu obligatori per als joves, i per l'altra, una millora de la qualitat educativa d'aquest període que reverteixi tant en el desenvolupament econòmic i social com en el benestar individual.

La resposta que ha donat l'actual Govern espanyol a aquesta demanda social és l'anomenada "*Ley de Calidad de la Educación*" que planteja una sèrie de canvis molt discutibles des de les postures més progressistes. Els punts de la llei més criticats des d'aquests sectors són els següents:

- **L'eliminació del currículum d'àrees com l'educació plàstica i la música** que havien estat considerades com a necessàries per a l'educació integral dels individus.
- **La possibilitat de segregar a l'alumnat a partir dels 12 anys en grups de reforç educatiu** s'entén com a una mesura discriminatòria pels alumnes més desfavorits.
- **L'exigència de passar una revàlida per accedir a estudis secundaris superiors** s'interpreta com a una mesura de selecció de l'alumnat segons el seu destí final dins la societat.
- **La manca de normativa per a l'escolarització de l'alumnat amb necessitats educatives específiques** fa pensar en la concentració d'aquests alumnes en els centres públics, en la creació de escoles-ghetto, i en la fugida de les classes mitjanes de l'escola pública.
- **La creació de "programes de llengua i cultura" i "d'aprenentatges instrumentals bàsics"** una empena als alumnes menys afavorits cap al mercat laboral amb una minsa preparació i, per tant, amb molt poques possibilitats d'accedir a llocs de treball qualificats.

2.3 El centre

L'IESI està situat una població marítima d'uns 18.000 habitants. L'alumnat que presenta és molt heterogeni i resulta una mostra representativa de la varietat social de la població general.

L'institut és relativament petit (tendeix a dos grups per nivell), i imparteix estudis d'ESO i de tres modalitats de Batxillerat (Humanístic, Científic-Tecnològic i de Ciències Socials) però no de "cicles formatius".

El nom "IESI" vol dir "Institut d'Educació Secundària i d'Idiomes"; aquest darrer ensenyament -"d'Idiomes"- està contemplat al Mapa Escolar de Catalunya i s'hauria d'impartir en el futur com a un tipus d'educació semblant al de les actuals Escoles d'Idiomes.

Actualment, l'IESI té un equip de 40 professors i uns 500 alumnes. La Junta Directiva està integrada pel Director, el Cap d'Estudis, el Coordinador Pedagògic, el Secretari, i la Vicedirectora.

A més de les aules específiques per a cada grup, el Centre disposa d'una sèrie d'espais d'ús general: Biblioteca, 3 Laboratoris de Ciències Experimentals, Gimnàs, Sala d'Informàtica, Sala d'Audiovisuals, Aula d'Idiomes, Aula d'Educació Plàstica, Aula de Tecnologia i un "campus" d'esbarjo (la Pineda).

En aquest centre, l'alumnat d'incorporació tardana (IT) representa un percentatge força elevat respecte a la totalitat d'alumnes. La llengua vehicular del centre és el català i en aquest sentit es disposa d'un pla per habilitar els alumnes d'IT en la llengua de la comunitat. En aquest pla intervenen recursos formatius complementaris entre els quals en destaquen la Comissió d'Atenció a la diversitat, el Departament de Llengua, i altres institucions externes com el SEDEC i l'Ajuntament de la població els quals proveeixen, cadascun, d'un auxiliar de conversa en llengua catalana. (annex1)

3. Marc teòric

Les idees, actituds, percepcions, qüestionaments, propostes, i altres informacions que es puguin desprendre d'aquest treball, han estat elaborats des d'uns referents teòrics concrets i des d'un posicionament ideològic conscient i explícit.

L'escola, entesa com una de les principals institucions socials, no pot ser mai una zona neutral, respecte a això Juliano⁵ afirma que *"la escuela no es un organismo autónomo, obtiene su prestigio y su propia legitimidad por una derivación del poder que el sistema social delega en el educativo*. Per tant, totes les actuacions de la institució escolar i en concret les que tinguin relació amb la multiculturalitat i la seva representativitat dins la cultura escolar, així com les conseqüències que se'n derivin, s'han d'entendre des d'un àmbit ideològic, polític i social.

3.1 Atenció a la diversitat

"Si apartamos a los enfermos graves de los hospitales, seguro que pareceran más eficaces, pero así no mejoraría la salud de la población" (Gimeno, Andalucía Educativa n°29)

L'atenció a la diversitat és un dels pilars sobre els quals es fonamenta l'actual sistema educatiu. També ha estat una de les qüestions més polèmiques i controvertides, tant per les seves implicacions curriculars i organitzatives com per tot allò que té a veure amb l'actitud i la formació del professorat. D'altra banda, les connotacions ideològiques estan presents en les decisions que es van prenent en relació a l'atenció a la diversitat. El fet diferencial és un tret comú en qualsevol dinàmica social. Però el significat atribuït a aquest fet (color de la pell, sexe, cultura, habilitats intel·lectuals, etc.) té connotacions de tipus polític.

El concepte de diversitat l'hem de contextualitzar, doncs, en l'opció política que va suposar adoptar el model comprensiu. És a dir, un model que estableix un currículum escolar obligatori i unificat per a tothom, però obert i flexible per tal que d'adaptar-lo a les característiques dels diferents alumnes.

⁵DOLORES JULIANO, "Educación y pluriculturalismo" A: Sobre interculturalitat 2, Sergi, Girona 1994

L'atenció a la diversitat és, segurament, el problema més important amb que s'enfronta la LOGSE. El problema principal per portar a terme una educació comú de qualitat per a tots els alumnes és la sensació d'incapacitat que tenen els docents per assumir la diversitat en bones condicions. Aquesta dificultat pot obeir a diferents factors com la insuficiència de recursos o de formació per atendre a la diversitat, però també a la tradició selectiva en matèria d'ensenyament que tant arrelada està dins la nostra cultura. Tot plegat fa que la comprensivitat a l'escola sovint quedi en una qüestió retòrica ja que en la realitat de les aules ens trobem amb agrupaments homogenis en funció del nivell dels alumnes, és el que Marchesi anomena *comprensivitat descafeïnada*.

Els qui defensen l'homogeneïtat argumenten que poden proposar activitats d'un nivell similar per a tots els alumnes, que les classes són més fàcils de preparar i que es troben amb menys problemes de disciplina. Cal considerar, però, els inconvenients de les agrupacions homogènies. En primer lloc, els alumnes de nivell més baix desenvolupen baixes expectatives personals i es veuen encaminats al fracàs. En segon lloc, no es contribueix a la col.laboració entre l'alumnat ja que no es facilita l'intercanvi ni les relacions igualitàries. I finalment, els agrupaments homogenis són una manera d'etiquetar els alumnes.

L'heterogeneïtat és més difícil d'educar, requereix més recursos, una bona organització del centre i una bona preparació del professorat. Tot i això, els esforços en aquest sentit queden compensats per una educació més justa i democràtica.

3.2 Educació en valors

Una de les qüestions més urgents que cal abordar des de l'escola és l'educació ètica i moral dels individus. La LOGSE, en la seva declaració d'intencions disposa que el sistema educatiu ha de respondre al ple desenvolupament de la personalitat i a les exigències de convivència pròpies d'una societat democràtica: participació, tolerància, no-discriminació, solidaritat, etc.

Avui en dia, el saber tecnocientífic es considera insuficient per enfrontar la vida en societat, o per posar un exemple més concret, les responsabilitats laborals. Avui en dia es demana tota una sèrie de capacitats i habilitats com ara capacitat de relació i d'integració en equips de treball o de tolerància davant el fet multicultural, per anomenar-ne algunes. Si aquestes capacitats no es desenvolupen poden arribar a representar mancances tan reals com les que pertanyen a l'àmbit intel.lectual. Aquestes actituds i valors han d'estar suficientment explicitats i assumits per tots els sectors que formen la comunitat educativa, i que s'han de traduir en comportaments cada vegada més sociables. En aquest sentit cal generar situacions educatives que donin l'oportunitat de

posar en joc aquests valors, és a dir, hem de donar la possibilitat d'interactuar amb els demés. Si volem, per exemple, que es desenvolupi una actitud tolerant en els alumnes, hem de crear un clima on s'accepti que els altres són diferents i que pensen i actuen de manera diferent i, de vegades, oposada a la nostra.

3.3 Educació intercultural

"En tanto un grupo social no vea reflejada su cultura en la escolaridad o la vea menos que la de otros, estamos, sencillamente, ante un problema de igualdad de oportunidades"

(J.Gimeno)

L'educació intercultural es pot entendre com a una resposta pedagògica a la necessitat actual de preparar futurs ciutadans per viure en una societat que és realment multicultural i idealment intercultural. En aquest sentit, l'educació intercultural pretén formar en tots els alumnes una competència cultural madura; és a dir, un bagatge d'aptituds i d'actituds que els capaciti per funcionar adequadament en la nostra societat multicultural i multilingüe.

El que es vol aconseguir és el desenvolupament en tots els alumnes d'un conjunt de capacitats que els permeti, en la vida real de cada dia, conviure amb persones culturalment diferents, resoldre els conflictes que puguin sorgir per la diversitat de valors, enriquir-se per mitjà d'aquests contactes, exercitar la crítica respectuosa envers certs aspectes d'altres cultures, jutjar la cultura pròpia amb una visió menys egocèntrica, obrir-se a horitzons més amplis sense oblidar l'arrelament cultural propi, i adoptar actituds i conductes solidàries pel que fa a les aspiracions legítimes de les minories.

D'altra banda, una educació intercultural equilibrada ha d'harmonitzar el respecte a la diversitat cultural amb l'aspiració a la igualtat de tots els alumnes. Els educadors haurien d'intentar explotar la dimensió igualadora i pragmàtica de l'interculturalisme: millorar la qualitat de la convivència escolar, capacitant els alumnes per resoldre constructivament els conflictes, assegurant la integració socioafectiva dels infants minoritaris des del punt de vista escolar i promovent la millora del rendiment acadèmic en tots els alumnes.

El fet multicultural dins les aules obliga a l'escola a prendre postures en relació a aquest canvi actual de la societat. En aquest sentit, tal com diu Gimeno⁶, la simple abstenció del currículum escolar, és a dir, "deixar d'intervenir", és ja una posició activa de l'escola davant la multiculturalitat.

Per tant, el currículum intercultural haurà de preveure dos camps d'acció. El primer aniria destinat a millorar el rendiment dels grups minoritaris amb l'apropiació de les eines indispensables d'aprenentatge. El segon estaria dirigit a proporcionar coneixements a tots els estudiants sobre les diferents cultures que conviuen en el medi escolar.

R.Cañadell⁷ pensa que l'educació intercultural ha d'anar més enllà de la resposta compensatòria als alumnes de minories ètniques que presenten dificultats en l'aprenentatge escolar, sinó fos així el que s'aconseguiria seria, d'una banda, l'assimilació cultural de les minories, i de l'altra, una formació etnocèntrica per a la resta dels alumnes.

L'acolliment de les diverses cultures dins un currículum intercultural ha de partir d'una visió respectuosa, profunda, àmplia i alhora crítica, que compleixi dos objectius: a) proveir als alumnes dels referencials culturals propis i previs que contribueixin a un aprenentatge significatiu. b) afavorir en els alumnes aquelles capacitats que contribueixin a un aprenentatge rellevant dins el context social.

El currículum intercultural ha de tenir en compte la seva dimensió real, és a dir, la totalitat de l'experiència educativa que va més enllà de les pretensions explicitades en els documents curriculars. Hi ha tota una zona oculta i paral·lela que influencia activament l'aprenentatge dels alumnes i en la qual cal incidir per tal de que sigui coherent i no dificulti l'assoliment dels objectius en l'educació intercultural.

Cal, a més, quan parlem d'interculturalitat, tenir present tots aquells elements que condicionen la realitat, el context social i ideològic, les relacions socials i culturals entre els grups, els factors econòmics, etc, per tal de, com diuen Lluch i Salinas, no caure en un discurs que *"habla de diversidad cultural para hacer un reconocimiento formal y dejarlo todo donde estaba"*.⁸

⁶GIMENO, J. "Currículum y diversidad cultural", A: Educación y sociedad, núm. 11, Madrid

⁷ROSA CAÑADELL, "Els nous reptes de l'ensenyament: la interculturalitat", A: Sobre Interculturalitat 2, Sergi, Girona 1994

⁸LLUCH, X-SALINAS, J. "Uso (y abuso) de la interculturalidad" A: Cuadernos de Pedagogía núm.252, Barcelona 1996

3.4 El paper del psicopedagog en l'atenció a la diversitat cultural

L'arribada a les aules de fills d'immigrants de països no comunitaris suposa establir noves estratègies educatives als nostres centres escolars. Es tracta d'un repte difícil si tenim en compte que aquests alumnes provenen, en general, d'unes cultures força diferents a la nostra.

La situació encara es fa més complicada pel fet que l'arribada d'aquests alumnes no es produeix de forma uniforme sinó que es realitza al llarg de tot l'any, amb la dificultat que suposa integrar-los en el centre escolar i aconseguir que s'incorporin al ritme d'aprenentatge establert a l'aula.

En aquesta situació, el psicopedagog s'enfronta a la difícil tasca de desenvolupar iniciatives educatives que donin resposta a les necessitats d'aquest alumnat. Aquest repte requereix d'una acció del conjunt del centre escolar i d'un treball amb l'entorn familiar i social que envolta aquests alumnes.

En aquest sentit, és important incidir en les actituds que presenta l'escola i la societat davant la multiculturalitat. Això significa un abordar una tasca de promoció de valors de respecte, tolerància i solidaritat, tant entre els alumnes, com entre els professors i les famílies.

Des d'aquest punt de vista, tractar la diversitat significa apostar per una educació intercultural i en aquesta línia, les funcions més urgents del psicopedagog serien:

- 1. Contribuir a que els agents educatius es formin un concepte realista i equilibrat de l'educació intercultural.**
- 2. Orientar el professorat i facilitar-los l'accés a la formació necessària per abordar amb èxit la seva tasca.**

Les línies d'actuació del psicopedagog en l'àmbit de l'educació intercultural es poden concretar en diverses línies en funció de les necessitats del centre. Algunes d'aquestes línies serien les següents:

- Elaboració de documents escolars bàsics i suggeriments per posar en marxa un currículum intercultural
- Assessorament i coordinació en l'elaboració o revisió dels projectes educatiu i curricular del centre per a un enfocament intercultural.

- Acollida dels alumnes minoritaris a l'escola, dinamització de les relacions entre el centre i les famílies i elaboració d'un pla d'acollida adaptat a les necessitats particulars del centre.
- Orientació de l'acció tutorial amb els alumnes minoritaris i aportació de propostes per a la mediació dels conflictes interculturals.
- Atenció i detecció de les necessitats educatives dels alumnes minoritaris i elaboració d'adaptacions curriculars quan sigui necessari.
- Orientació en l'organització de l'aula i en l'elaboració d'activitats d'aprenentatge interculturals
- Coordinació de les relacions d'intercanvi del centre amb altres institucions socials implicades en l'àmbit de l'educació intercultural.
- Altres.

4. Desenvolupament del projecte

4.1 Definició d'objectius

Els objectius generals que van determinar el plantejament inicial d'aquest projecte eren **estudiar i descriure la vida escolar dels alumnes d'incorporació tardana d'un centre de secundària així com el tipus d'atenció educativa que rebien.**

Davant la necessitat d'acotar el camp d'acció, es van plantejar objectius més concrets i específics que guessin de forma més clara les accions que calia dur a terme. Els objectius que guien aquest treball van quedar definits de la següent manera:

1. **Recollir informació de la dinàmica que segueix el centre per atendre les necessitats educatives d'aquests alumnes.**
2. **Recollir informació sobre les interaccions personals que aquests alumnes mantenen dins l'àmbit escolar (professors i companys).**
3. **Analitzar el procés d'ensenyament i aprenentatge que segueixen els alumnes IT**
4. **Identificar algunes variables susceptibles d'incidir en l'eficàcia del procés educatiu dels alumnes de IT.**
5. **Avaluar el procés de socialització dels alumnes de IT.**
6. **Explorar les actituds i creences de la comunitat educativa vers aquests alumnat.**

4.2 Mostra

L'estudi s'ha realitzat a un Institut d'Educació Secundària on faig classes de llengua catalana per a alumnes d'incorporació tardana des de l'any 99. Tot i que els alumnes de IT són els principals protagonistes del treball, la mostra escollida inclou altres alumnes d'origen magribí i queda estructurada de la següent manera (annex2):

1. **Grup IT** format pels alumnes pròpiament d'incorporació tardana, i que per tant fa menys d'un any que s'han incorporat al sistema educatiu català. Aquest grup està compost per 11 alumnes dels quals 5 provenen del Magrib i 6 de diversos països de parla castellana.
2. **Grup AM** format per 8 alumnes d'origen magribí que porten més d'un any integrats al sistema educatiu. Es fa una tria que representi els diferents nivells educatius a ESO. Amb aquest objectiu s'escullen dos alumnes per a cada un dels nivells.

4.3 Metodologia

Aquest treball presenta un disseny etnogràfic ja que s'utilitza l'estudi de camp com a principal metodologia.

Les observacions realitzades respecten els escenaris naturals dels subjectes i reuneixen diferents situacions de la vida escolar. La idea de triar alumnes de diferents grups d'edat té com a objectiu observar els canvis que es produeixen en les diferents etapes del sistema educatiu des d'una mateixa problemàtica i dintre d'un mateix programa curricular. Davant la impossibilitat de fer un estudi longitudinal autèntic, la tria de diferents edats pot aportar indicis del que ocorreria en períodes d'observació més llargs i continuats.

Com a forma d'establir els factors implicats en el desenvolupament escolar dels alumnes de IT es defineixen una sèrie de variables categoritzades segons el model d'avaluació de Daniel Stufflebeam⁹.

⁹ STUFFLEBEAM, D. "Evaluación sistemática: guía teórica y práctica" Barcelona: Paidós 1995

Taula organitzativa de variables	
Dimensions	Variables relacionades
Context	<ul style="list-style-type: none">• Organització de l'atenció a la diversitat de l'alumnat IT• Actituds i idees dels professors respecte l'atenció de AIT
Registre	<ul style="list-style-type: none">• Competències curriculars dels alumnes AIT• Competències socials dels alumnes AIT
Procés	<ul style="list-style-type: none">• El docent• L'alumne
Producte	<ul style="list-style-type: none">• Nivell de satisfacció amb els resultats obtinguts• Rendiment acadèmic dels alumnes• Autoconcepte dels alumnes

4.4 Recollida de la informació

4.4.1 Observacions

4.4.1.1 Característiques generals dels processos d'observació

1. Descripció de l'ambient escolar i de les interaccions que s'hi donen mitjançant la participació i/o l'observació de les experiències dels subjectes analitzats.
2. Procés obert i flexible amb possibilitat de noves redefinicions a partir de la recollida inicial d'informació.
4. Respecte pel curs natural de la vida a l'escola i a les aules.
5. Considera les diferents perspectives de les persones implicades per tal de no distorsionar la informació.
6. Teoritzacions emergents i interpretatives a partir de la realitat observada.
7. Observació contextualitzada. Visió sistèmica dels esdeveniments tenint en compte els

diferents contextos naturals: en aquest cas l'aula IT, les respectives aules ordinàries, i altres contextos escolars dels alumnes.

8. Enregistrament de la informació mitjançant notes de camp i pautes d'observació.
(annex 3)

4.4.1.2 Observació amb el grup IT

L'observació participativa amb aquest grup es va portar a terme al llarg del tercer trimestre, durant 2 a la mateixa aula de IT.

- **Escenari:** aula de IT
- **Subjectes observats:** alumnes del grup IT
- **Nombre d'observacions:** 32
- **Periodicitat :** 2 hores setmanals durant tres mesos
- **Implicació:** màxima donat que formo part del grup natural que vull observar.
- **Explicitació:** tant l'Equip Directiu com la majoria dels docents tenen coneixement ple dels propòsits de l'observació. Els alumnes de IT no reben cap explicació ni dels propòsits ni de l'activitat d'observació.
- **Sistematització:** asistemàtica i sistemàtica depenent de la perspectiva i la focalització adoptades en cada un dels moments.
- **Focalització:**
 - **Descriptiva:** dinàmica general del grup i interaccions que es produeixen a l'aula.
 - **Focalitzada:** la pràctica educativa i a les actituds i competències que aquestes provoquen en els alumnes.
 - **Selectiva:** adequació i significativitat de les activitats d'aprenentatge que desenvolupades a l'aula.

4.4.1.3 Observació amb el grup AM

Es van observar els diferents alumnes en les activitats dins el grup-classe al qual pertanyen. Les activitats d'aprenentatge observades pertanyien fonamentalment a les àrees de matemàtiques, llengua catalana i llengua castellana.

- **Escenari:** aules ordinàries dels diferents grups ESO
- **Subjectes observats:** alumnes del grup AM.
- **Nombre d'observacions:** 16
- **Periodicitat :** 4 hores setmanals durant 1 mes
- **Implicació:** mínima donat que s'adopta un rol amb poca presència en la vida de l'aula.
- **Explicitació:** explicació plena dels propòsits de la investigació a cadascun dels professors observats i explicació falsa per als alumnes del grup-classe (se'ls va dir que jo estava allà per "ajudar" un dels alumnes magribins de IT; a cada observació vaig ser "acompanyant" d'un alumne diferent)
- **Sistematització:** asistemàtica
- **Focalització:**
 - **Descriptiva:** dinàmica general del grup i interaccions que es produeixen a l'aula.
 - **Focalitzada:** actituds docents i a la gestió de l'aula.
 - **Selectiva:** adaptació de les activitats d'aprenentatge a les característiques dels alumnes observats.

4.4.2 Aplicació de qüestionaris

Amb l'elaboració i l'aplicació de diferents qüestionaris es pretenia recollir informació sobre els següents temes:

- Les actituds dels professors davant la multiculturalitat del centre
- Les activitats d'aprenentatge proposades pels professors
- L'autoconcepte dels alumnes
- Les expectatives docents
- El nivell d'integració social i escolar dels alumnes.

(annex 4)

4.4.3 Entrevistes

Es van dur a terme una sèrie d'entrevistes espontànies i informals amb alguns docents i membres de l'equip directiu, de les quals s'ha extret informació rellevant referida a les condicions d'escolarització dels alumnes IT. La informació queda recollida mitjançant notes de camp (annex5)

4.4.4 Aplicació de proves d'aprenentatge

Les proves van ser elaborades amb la finalitat d'avaluar el nivell d'aprenentatge assolit en les àrees més instrumentals, llengües i matemàtiques, que són precisament aquelles en què els alumnes solen presentar més dificultats i que cal treballar més intensament. S'apliquen també les proves d'educació compensatòria que es passen als alumnes estrangers que acaben d'arribar al centre per tal de conèixer les seves competències lingüístiques. El fet de tornar-les a passar al cap d'un temps, ens dóna una idea dels progressos realitzats (annex 6).

Per a la valoració de les competències lingüístiques s'han utilitzat pautes elaborades per l'equip de compensatòria (annex 7).

4.4.5 Seguiment AIT

Aquest seguiment es fa a través d'un full que cada professor de AIT omple setmanalment (annex 10). L'objectiu d'aquest seguiment és evitar la repetició de continguts sobre tot en l'àrea de llengua, en la que alguns alumnes podien arribar a tenir 3 professors diferents (2 AIT i 1 AO). La informació que s'ha pogut extreure fa referència fonamentalment als continguts treballats en una matèria durant la setmana.

4.4.6 Revisió de documents i material escrit

El material escrit al qual es va tenir accés va suposar un complement a les dades obtingudes mitjançant altres fonts d'informació.

- Registres de les qualificacions dels alumnes.
- Historial acadèmic d'alguns alumnes
- Treballs realitzats pels alumnes
- Projecte educatiu de centre
- Memòries d'activitats interculturals
- Proves aplicades als alumnes amb anterioritat

4.5 Anàlisi de la informació

*“...el relato de la vida de las personas,
es tan múltiple pero al mismo tiempo
tan singular que tenemos la impresión
de estar deteriorándolo desde el
momento mismo en que ponemos sobre
ese material nuestras manos
descriptivas y analíticas...”*
(Huberman 1998)

L'anàlisi de la informació obtinguda durant un període determinat d'observació-investigació, és el motor de tot el procés, ja que, és a partir de l'anàlisi que es generen els objectius, perspectives o contextos del proper període d'observació-investigació, i així progressivament. Podem dir, doncs, que es tracta d'una anàlisi continuada, inductiva, constructivista i èmica.

- **Continuada**, perquè es realitza durant tot el procés d'estudi.
- **Inductiva**, perquè és a partir de les dades obtingudes que es generen les hipòtesis i que els conceptes adquireixen significat.
- **Constructivista**, perquè les unitats d'anàlisi es creen a partir de les progressives reelaboracions de les informacions obtingudes.
- **Èmica**, perquè parteix de la subjectivitat dels subjectes, de les seves experiències, i de la seva visió de la realitat.

El procés d'anàlisi seguit es resumiria de la següent manera:

1. Revisió de la informació obtinguda per tal d'obtenir una visió general i de conjunt dels temes tractats i de les qüestions més rellevants.
2. Organització i reducció de les dades mitjançant matrius descriptives (annex 8).
3. Categorització de les dades en funció de les variables preestablertes.
4. Representació de les categories en funció dels objectius proposats.

4.6 Informe dels resultats

4.6.1 Dimensió context

- **Organització de l'atenció a la diversitat de l'alumnat IT**

El centre ha creat una comissió d'atenció a la diversitat que coordina els recursos disponibles per atendre la diversitat de l'alumnat. En relació a l'alumnat IT, la resposta educativa es basa en la creació d'un grup específic amb el seu propi espai (aula IT) on s'ubiquen aquests alumnes.

L'horari setmanal previst per a un alumne IT es reparteix en 4 hores dins l'aula ordinària i de 22 hores dins l'aula IT. Aquestes últimes es distribueixen de la següent manera: 9 hores de català, 4 hores de castellà, 3 hores de socials, 3 hores de matemàtiques, 1 hora d'informàtica, i 1 hora d'educació física. Tots els alumnes assisteixen a la tutoria del grup-classe encara que aquesta coincideixi amb l'horari AIT. L'equip directiu manifesta que tenen moltes dificultats a l'hora d'organitzar els horaris per l'alumnat IT.

Hi ha 7 professors responsables de les classes de AIT. Es prioritza l'aprenentatge de la llengua i més concretament del català, donat que és la llengua vehicular de l'escola. L'objectiu és que adquireixin unes competències lingüístiques bàsiques que els permeti incorporar-se a la dinàmica del grup-classe. En la mesura que els alumnes van adquirint aquestes competències es van integren de forma gradual dins el grup-classe seguint, si cal, una dinàmica de desdoblament i adaptacions curriculars. El temps estimat per a que un alumne IT s'integri en el grup ordinari varia substancialment en funció de la llengua familiar de l'alumne. Així, els alumnes de parla castellana estan en el grup IT entre 3 i 6 mesos, mentre que els alumnes de parla àrab poden trigar dos cursos en integrar-se al grup classe. En el cas dels alumnes magribins, també s'han notat diferències en funció del seu coneixement del francès; els alumnes que han estudiat francès solen tenir menys dificultats a l'hora d'aprendre català i castellà ja que coneixen la cal.ligrafia romànica, la fonètica i, a més, tenen una eina de comunicació amb altres alumnes i professors.

- **Actituds i idees dels professors respecte l'atenció de AIT**

Del qüestionari passat als tutors i de les entrevistes informals amb els professors s'extreuen les següents informacions:

- Es necessiten més recursos per atendre adequadament aquest alumnat. Aquests recursos es concreten principalment en personal docent, material, professionals específics, i formació.
- Hi ha unanimitat en considerar que cal fer plantejaments estructurals profunds en l'atenció a aquest alumnat.
- Es denuncia, en alguns casos, la manca de recolzament per part de l'administració.
- Hi ha unanimitat en considerar la formació lingüística com a la principal necessitat d'aquests alumnes.
- Alguns professors han notat tensions interculturals entre els alumnes del centre. Molts manifesten que els alumnes magribins pateixen una situació d'aïllament
- La majoria de professors pensen que les expectatives de futur dels alumnes magribins són molt limitades.

4.6.2 Dimensió registre

- **Competències curriculars dels alumnes AIT**

Segons les proves de competència lingüística passades als alumnes IT, es detecta que la majoria d'alumnes d'origen magribí encara presenta dificultats. Tot i que es nota una millora important de vocabulari, encara responen amb frases molt poc elaborades i es veu poc domini dels elements gramaticals. Només en un cas es veu una millora important. Els resultats obtinguts pels alumnes de parla castellana difereixen molt dels anteriors: tenen un domini sintàctic i gramatical molt superior al dels alumnes magribins.

- **Competències socials dels alumnes AIT**

En l'àmbit de les relacions personals es troben diferències molt importants depenent de la procedència dels alumnes IT. Pels alumnes sud-americans o de l'estat espanyol, les relacions amb la resta de companys es veu facilitada pel fet que es poden entendre parlant en castellà, i, tot i que alguns manifesten incomoditat o inseguretat pel

desconeixement del català, no tenen gaire problemes a l'hora d'establir relacions amb la majoria de companys del grup-classe.

En el cas dels alumnes magribins la segregació és quasi total. La majoria d'aquests nois i noies només es relacionen amb altres magribins i només en alguns casos estableixen amistat amb algun alumne autòcton. Molts d'ells manifesten de forma clara que se senten marginats i expliquen com alguns companys els insulten i els menyspreen.

4.6.3 Dimensió procés

- **L'alumne**

De les **observacions a l'aula AIT** es destaquen les següents dades:

- Hi ha un bon ambient de treball.
- Solen estar atents a les explicacions i activitats d'aula.
- En general no solen demanar ajuda quan ho necessiten.
- Els alumnes magribins interaccionen molt entre ells i generalment ho fan en la seva llengua.
- Hi ha poca interacció entre els alumnes hispanoparlants i els magribins.

De les observacions a **l'aula ordinària** en relació als alumnes AM es destaquen les següents dades:

- Els alumnes AM solen seure a les taules del darrere uns a prop dels altres i sovint mostren signes de no seguir les explicacions o les activitats de classe.
- Només alguns alumnes AM demanen atenció constantment mentre que la majoria no solen demanar ajuda tot i que la necessitin.
- No acostumen a donar la seva opinió si no els pregunten.
- Generalment solen treballar activitats diferents a la resta d'alumnes, sobretot del tipus "dossier" i altres activitats "tancades".
- No solen participar en les activitats de grup, excepte en dos casos d'alumnes AM que estan portant de forma general un molt bo seguiment en totes les matèries.
- Els alumnes autòctons interaccionen molt poc amb els AM.

- **El docent**

De les **observacions a l'aula AIT** es destaquen les següents dades:

- Solen estar disponibles quan l'alumne ho necessita.
- Donen opció a què intervinguin tots els alumnes.
- Adopten un ritme d'explicació que els alumnes poden seguir.
- Proposen tasques adaptades a les capacitats dels alumnes.
- Solen utilitzar suport visual per acompanyar les seves explicacions.

De les observacions a **l'aula ordinària** en relació als alumnes AM es destaquen les següents dades:

- En general no demanen l'opinió dels alumnes AM.
- No solen utilitzar suports visuals que facilitin la comprensió d'aquests alumnes.
- Quan es dirigeixen a l'alumne ho fan amb respecte i de forma cordial.
- La majoria adopten un ritme d'explicació fàcil de seguir per a la majoria, però no pels alumnes AM.
- Dinamitzen poc les relacions entre els alumnes autòctons i els AM.

Tots els professors de AIT responen que estan d'acord amb les proposicions següents:

- *Les activitats han d'afavorir aprenentatges transferibles a altres àmbits de desenvolupament*
- *El disseny d'activitats ha de tenir en compte els coneixements previs dels alumnes, així com les seves capacitats*
- *L'alumne ha de ser un agent actiu del seu propi procés d'aprenentatge.*

Hi ha discrepància en les següents proposicions:

- *Les activitats han de respondre als interessos dels alumnes: 2 professors en desacord.*
- *Les tasques que es proposen s'han de poder realitzar des de diferents punts de vista i amb diferents habilitats: 1 professor en desacord.*
- *És interessant promocionar el treball en grup i la idea de que la cooperació facilita i enriqueix els aprenentatges i les tasques: 2 professors responen "depèn".*

4.6.4 Dimensió producte

- **Nivell de satisfacció del professorat amb els resultats obtinguts**

Segons les dades recollides la majoria de professors tenen unes expectatives molt pobres dels alumnes AM. Els professors de l'aula ordinària manifesten sovint que no saben que fer amb aquests alumnes ja que no tenen un nivell suficient per seguir les classes.

Els professors de IT manifesten que no estan gaire satisfets amb els resultats obtinguts, però reconeixen que això forma part d'una insatisfacció més general que no és exclusiva d'aquest alumnat. Dos professors es queixen de la tendència del centre a perllongar l'estada d'aquests alumnes a AIT i dels problemes que això comporta quan entra un alumne a mig curs i cal començar de nou pels conceptes més bàsics.

- **Rendiment acadèmic dels alumnes**

A partir de les proves passades al grup AM (comprensió i expressió oral i escrita) es comprova un nivell de coneixements lingüístics força divers que està en funció del temps que cada alumne porta integrat en el nostre sistema educatiu. Així els alumnes que porten més de dos anys presenten un nivell acceptable de coneixements de la nostra llengua. En dos casos el coneixement és força bo i coincideix amb un bon aprofitament dels continguts escolars segons es comprova amb les qualificacions de les diferents assignatures.

En quant a IT, la majoria de professorat valora els aprenentatges dels alumnes en funció del progrés realitzat. Dos dels professors pensen que cal establir uns criteris d'avaluació basats en unes competències mínimes, tot i que reconeixen que aquestes són molt difícils d'assolir per a aquests alumnes. En aquest sentit es detecta una manca de criteris d'avaluació que fa que la font d'informació "qualificacions" no sigui gaire fiable.

- **Autoconcepte dels alumnes**

Del qüestionari passat als alumnes AM i IT “coses que faig i que vull fer... o no” s’extreuen les següents dades:

- 14 alumnes opinen que tenen facilitat per als treballs manuals.
- Només 6 alumnes diuen que els agrada la classe de matemàtiques.
- Tots els nois menys 3 practiquen un esport. Només 1 noia practica un esport.
- Tots els alumnes escolten música.
- Només 7 alumnes diuen que solen llegir habitualment. Entre aquests només hi ha una alumna magribina.
- A tots els alumnes els agrada treballar en grup.
- Només un alumne sud-americà diu que utilitza l’ordinador de forma habitual.
- Tots els alumnes consideren que els aprenentatges escolars són necessaris.
- Els costa molt respondre a la pregunta “coses que sé fer molt bé”. 3 alumnes no responen, dos alumnes donen una resposta múltiple i la resta donen una única resposta. Els resultats es resumeixen de la següent manera: jugar a futbol (5), gimnàstica (3), estudiar (3), cantar (2), dibuixar (2), fer de porter (1), córrer (1), arreglar bicicletes (1), ballar (1), informàtica (1).
- A la pregunta “coses que no sé fer” les respostes donades fan referència, de forma majoritària, a matèries escolars (sense que se’ls hagi demanat que fos així). Tots els alumnes responen. Les respostes són múltiples menys en dos casos en que es dona resposta única. Els resultats es resumeixen de la següent manera: matemàtiques (10), català (15), socials (4), estudiar (3), naturals (3), castellà (2), gimnàstica (1).
- La pregunta “coses que no sé fer, però m’agradaria aprendre” també els costa de respondre. Tots els alumnes responen amb resposta única menys en 2 casos que ho fan amb resposta múltiple i 3 casos en que no responen. Els resultats són els següents: català (4), conduir (3), informàtica (3), tocar la guitarra (2), anglès (2), tocar el piano (1), cuinar (1), arreglar cotxes (1), muntar a cavall (1).
- Quan se’ls pregunta per la feina o professió que els agradaria realitzar en el futur només hi ha dos alumnes que no responen. La resta responen el següent: mestre (4), mecànic (1), paleta (1), cambrer (1), perruquera (1), botiguera (1) infermera (1), metge (1), conductor (1).

5. Conclusions i prospectiva

*“La veritat és un mirall trencat
en mil bocins”*

(Salvador Espriu)

D'entre les variables que poden incidir en el procés d'aprenentatge dels alumnes IT voldria destacar les següents:

- L'edat de l'alumne en integrar-se en el nostre sistema educatiu.
- El nivell d'escolarització en el seu país d'origen (hàbits de treball, coneixement del francès, etc.)
- Els recursos formatius de que disposi el centre per atendre l'especificitat d'aquest alumnat.
- El grau d'implicació de tota la comunitat educativa en l'atenció a aquests alumnes.
- La metodologia emprada en l'acció educativa.
- El nivell d'integració en la comunitat educativa del centre.
- Les actituds dels companys i la qualitat de les interaccions que hi mantinguin.
- Les actituds i expectatives dels professors cap aquests alumnes.
- La significativitat de les activitats realitzades.
- El grau en que les activitats responguin als interessos dels alumnes.
- El nivell de formació en la llengua vehicular de l'escola que el centre proporcioni.

La modalitat d'atenció educativa que rep aquest alumnat és segregadora, com a mínim en els seus inicis, i s'organitza, sobretot, des d'una vessant tècnica de l'aprenentatge. En aquest punt cal destacar la tendència a perllongar l'estada dels alumnes a l'aula IT i la divergència de criteris a l'hora d'organitzar els processos d'aprenentatge AIT.

El procés educatiu d'aquests alumnes està fortament centrat en l'aprenentatge de la llengua i difereix molt dels aprenentatges curriculars que realitza la resta d'alumnat. D'altra banda, un cop s'incorporen a l'aula ordinària, segueixen programacions adaptades que generalment realitzen en un procés solitari en el qual hi ha poca interacció amb els companys.

Tot i que és evident que aquests alumnes necessiten aprendre la llengua de la comunitat quan abans millor, ja que és el primer requisit per a aconseguir una plena integració, caldria plantejar-se si la manera com s'està portant a terme aquest aprenentatge és la més efectiva. Si partim de la idea de que l'aprenentatge del català serà per a aquests alumnes una eina de comunicació essencial, tant pels aspectes curriculars com pels relacionals, cal que aquests siguin conscients d'aquesta necessitat comunicativa, perquè la motivació és un potent motor per a l'aprenentatge. Paradoxalment els alumnes IT, i principalment els d'origen magribí, viuen una situació d'aïllament en la qual utilitzen poc l'idioma si no és a l'aula IT, on, contradictòriament, estan envoltats de companys que parlen la mateixa llengua que ells. És en aquest sentit que valdria la pena estudiar la manera de crear aquesta necessitat d'aprenentatge de la llengua, i això passaria necessàriament per plantejar-se una major integració d'aquests alumnes dintre de la comunitat educativa.

Un altre dels problemes que planteja l'ensenyament segregat en AIT, és que els alumnes deixen de treballar moltes capacitats que, segons el nostre currículum, són bàsiques pel desenvolupament integral de les persones.

En quant a les interaccions que els alumnes mantenen amb els companys autòctons, s'ha constatat una diferència important en funció de la procedència dels alumnes IT. En aquest sentit, els alumnes magribins estan en una clara situació de segregació i generalment mantenen relacions amb altres companys magribins, i només en alguns casos amb algun company autòcton. Les relacions amb els seus professors de AIT i els respectius tutors és bona en general, tret d'algun cas d'actitud disruptiva puntual, i tret també d'algun cas, també excepcional, d'alguns professors amb una sèrie de prejudicis molt arrelats. Les relacions amb els altres professors del centre són força pobres ja que aquests no se senten implicats i deleguen tota la responsabilitat en els seus companys de AIT. Aquest seria un punt interessant per incidir-hi, ja que la implicació de tota la comunitat educativa és necessària per a que els projectes d'atenció a la diversitat siguin realment efectius.

En relació al procés de socialització dels alumnes IT, i més concretament dels alumnes magribins, val a dir que la manca de referents culturals representa un handicap important de cares a la seva integració social, ja que aquesta integració només es pot produir si es parteix d'un coneixement i un respecte pels orígens culturals de l'alumne.

L'abordatge d'aquests problemes s'hauria de centrar en una intervenció global a nivell de centre i des d'un compromís del claustre. Aquesta intervenció hauria de promocionar els canvis i els ajustaments necessaris en les següents direccions:

- Projecte curricular (annex 13)
- Organització del centre
- Organització del cicle
- Implicacions en l'organització de les aules
- Implicacions per al seguiment individualitzat dels alumnes

Aquesta intervenció s'hauria d'acompanyar de plans interns de formació i d'un seguiment i avaluació del treball al llarg del temps.

Juliol 2002

6. Referències bibliogràfiques

Immigració i societat

- CONTRERAS, Felix **Los retos de la inmigración. Racismo y pluriculturalidad**. Talasa, Madrid 1994
- MORERAS, J. **Musulmanes en Barcelona**, Barcelona, Cidob Edicions, 1999
- BEN JELLOUN, T. **El racisme explicat a la meva filla** Barcelona, Editorial Empúries, 1998
- DE FÉLIX, Silvia. **Revueltas por defender la tradición**. *El País*, 18 de octubre de 1999, p. 48.
- E.BALIBAR, I. WALLERSTEIN, **Raza, Nación y Clase**, Iepala, Santander 1991
- CLIFFORD GEERTZ **Los usos de la diversidad**, Paidós, Barcelona 1996
- MAALOUF, A. **Les identitats que maten**, Barcelona, Edicions La Campana, 1999;
- MALGESINI, G., y GIMÉNEZ, C. **Guía de conceptos sobre migraciones, racismo e interculturalidad**, Madrid, La Cueva del Oso, 1997
- WIHTOL DE WENDEN, C. **¿Hay que abrir las fronteras?** Barcelona, Ediciones Bellaterra, 2000
- ELÓSEGUI, M.^a **El derecho a la igualdad**, Madrid, Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (Instituto de la Mujer), 1998

Educació general

- RESOLUCIÓ de 18 de maig de 2000 del Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya. Edició serveis de difusió i publicacions. Maig de 2000. Que dóna instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres docents públics d'Ensenyament secundari de Catalunya per al curs 2000-2001.
- RESOLUCIÓ de 27 de febrer de 2001 (DOGC núm. 3340 de 5 de març) per la qual s'aproven les normes de preinscripció i matriculació dels alumnes dels centres docents sostinguts amb fons públics que imparteixen ensenyaments de règim general i d'arts plàstiques i disseny per al curs 2001-2002.
- RESOLUCIÓ de 21 de juny de 1999. Full de disposicions i actes administratius del Departament d'Ensenyament. Generalitat de Catalunya (núm. 775, juliol 1999) que dóna instruccions per a l'organització i el funcionament dels centres docents públics d'Ensenyament secundari de Catalunya per al curs 1999-2000.
- PEDRÓ GARCIA, Francesc. **Polítiques educatives, legislació escolar i intervenció psicopedagògica** Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya, 1997
- TIANA FERRER, Alejandro. **Avaluació de programes, centres i professorat** Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 1997

- MARCHESI, A. **Controversias de la educación española** Madrid: Alianza Editorial, 2000
- TIANA FERRER A. **Logros y desafíos de la educación al inicio del siglo XXI** A: Conferència Nacional d'Educació (<http://www.gencat.es:8000/cne/conferencia.html>)

Educació i diversitat cultural

- AAVV. **La escolarización de los inmigrantes**. *El País*, 23 de abril de 2001, p. 31-32
- AJA, E. et al. **La immigració estrangera a Espanya: els reptes educatius**. Barcelona: Editorial Fundació "la Caixa", 1999. 209 p.
- CARBONELL, F. et al. **Educació i immigració**. Barcelona: Editorial Mediterrània, 2000. 223 p.
- AZNAR, S. / TERADELLAS, M. R. (coord.) **Incorporació tardana de l'alumnat estranger**. Segon Simposi: Llengua, Educació i Immigració. Barcelona: Editorial Horsori-Universitat de Girona, 1999.
- LLUCH,X-SALINAS,J. **Uso (y abuso) de la interculturalidad** A: Cuadernos de Pedagogia núm.252, Barcelona 1996
- DIFERENTS AUTORS **Sobre interculturalitat 1,2,3** . Fundació SERGI i TRAMA
- J.GIMENO, **Currículum y diversitat cultura**, A: Educación y sociedad, núm. 11, Madrid
- JORDÁN SIERRA, José Antonio (coord.) **Multiculturalisme i educació** Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 1997
- ECHEITA SARRIONANDIA, G. (coordinador) **Atenció a la diversitat i necessitats educatives especials** Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 1997
- CEIP JOSEP MARIA CIURANA (Sant Boi de Llobregat) **Pla d'acollida alumnes d'incorporació tardana** (<http://www.xtec.es/centres/a8025642/acollida/PLA%20ACOLLIDA2000.htm>)
- FARRÉS NIERGA, J. **Normalització lingüística d'alumnes magribins d'incorporació tardana**. (<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/199798/resums/JFarres.htm>)
- DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT **Pla d'acollida del centre docent** (<http://www.gencat.es/ense/depart/acollida.htm>)
- BOIXADERAS SAEZ , R. **Proposta d'educació intercultural dins del pla d'actuació tutorial en l'ensenyament secundari obligatori**. (<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/199798/resums/RBoixaderas.htm>)
- GONZÁLEZ PÉREZ, M **L'educació intercultural en el currículum de la llengua i la literatura del primer cicle de l'ensenyament secundari obligatori**. (<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/199798/resums/MGonzalez.htm>)
- ROMERO CORTÉS , J.LL. **La importància de la convivència en una societat multicultural**. (<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/199798/resums/JLRomero.htm>)

- VILELLA MIRÓ, X. [Millorar l'atenció a la Diversitat Multicultural des de l'àrea de Matemàtiques: Elaboració d'unes pautes que aprofitin la potencialitat de tots i totes.](http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/199798/resums/XVilella.htm) (<http://www.xtec.es/sgfp/llicencies/199798/resums/XVilella.htm>)
- CASTIELLO, J.M. i NICIEZA, J. [Diversidad cultural e inmigración. Reflexiones para una educación antirracista](http://www.quadernsdigitals.net/articuloquaderns.asp?IdArticle=278) (<http://www.quadernsdigitals.net/articuloquaderns.asp?IdArticle=278>)

Investigació educativa i intervenció psicopedagògica

- GIROUX, H. [Los profesores como intelectuales](#), Barcelona: Paidós 1997
- DEL RINCON IGEA, B. (Coordinador) [Presente y futuro del trabajo psicopedagógico](#), Barcelona: Editorial Ariel 2001
- STUFFLEBEAM, D. [Evaluación sistemática: guía teórica y práctica](#) Barcelona: Paidós 1995
- MATEO ANDRÉS, J.; VIDAL XIFRÉ, M. C. [Mètodes d'investigació en educació](#) Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 2000
- COLL SALVADOR, C. [Observació i anàlisi de les pràctiques d'educació escolar](#) Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 1998
- MAURI MAJÓS, T. (coordinador) [Anàlisi de casos I: intervenció psicopedagògica i assessorament curricular](#) Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 1997
- GINÉ, Climent. (coordinador) [Anàlisi de casos II: intervenció psicopedagògica i atenció a la diversitat](#) Barcelona: Universitat Oberta de Catalunya 1997

Enllaços d'interés a la web

Servei de l'Ensenyament del Català (SEDEC) que ha estat l'introductor i impulsor dels Programes d'Immersion Lingüística (PIL) a les escoles de Catalunya, i també assessora i orienta pel que fa a l'aprenentatge de l'aranès. <http://www.xtec.es/sedec/>

Xarxa de recursos sobre educació per la pau, el desenvolupament i la interculturalitat. <http://www.pangea.org/edualter/index.ca.htm>

SER.GI promou la lluita contra la desigualtat i l'exclusió social a través de 3 eixos: formació, recerca i atenció als col·lectius desfavorits. <http://www.fundaciosergi.org/setmana.htm>

El Projecte d'Educació en Valors té com a objectiu primordial la creació de les condicions necessàries per afavorir espais de reflexió i convivència que permetin noves formes de relació sòcio-educativa en el context escolar, familiar i ciutadà . <http://www.bcn.es/IMEB/valors/indice/page.htm>

Programa de suport a l'educació intercultural creat per la Fundació Jaume Bofill en el qual participen persones i entitats que treballen en els àmbits de l'educació i la immigració. <http://www.entrecultures.org/home.htm>

L'Associació GRAMC, iniciativa social d'àmbit nacional i sense finalitat de lucre vol incentivar la construcció d'una societat intercultural i prendre part activament en la mateixa, partint dels aspectes formatius que deriven de l'elaboració dels conflictes que el xoc intercultural comporta, i de la lluita inevitable contra totes les modalitats d'exclusió. <http://www.troc.es/ecoconcern/gramc.htm>

7. Annexos (índex)

Annex 1:	Recursos formatius del IESI	36
Annex 2:	Mostra d'alumnes estructurada per grups	37
Annex 3:	Pauta d'observació	38
Annex 4:	Qüestionaris	39
Annex 5:	Notes de camp	42
Annex 6:	Proves d'avaluació de les competències AIT	43
Annex 7:	Pauta per valorar les competències lingüístiques dels alumnes de IT	46
Annex 8:	Matrius	47
Annex 9:	Full resum autoconcepte-estatus-expectatives	50
Annex 10:	Full de seguiment de l'aula d'incorporació tardana	51
Annex 11:	Horari de l'aula d'incorporació tardana	52
Annex 12:	Temps dedicat a cada matèria d'aprenentatge per a cada alumne	53
Annex 13:	Orientacions per elaborar projectes educatius i projectes curriculars de centre interculturals	54

Annex 1**Recursos formatius del IESI**

Recursos formatius	
Comissió d'atenció a la diversitat	El Centre estableix diferents procediments per atendre les necessitats educatives dels alumnes: desdoblament de les àrees instrumentals (català, castellà i matemàtiques), grups flexibles (a 3r. i 4r. d'ESO), CV de continguts bàsics, adaptacions curriculars de les matèries...
Auxiliar de conversa (servei municipal)	L'Ajuntament de la població posa a disposició dels centres un/a auxiliar de conversa per a reforçar l'aprenentatge en llengua catalana oral dels alumnes d'incorporació tardana.
Curs del Sedec (Servei d'Ensenyament del Català)	Es tracta d'un curs de llengua catalana adreçat als alumnes que s'han incorporat tardanament al sistema educatiu de Catalunya. Aquest curs té una durada total de 170 hores.
Servei d'Educació Compensatòria.	
Assessorament psicopedagògic	El Centre disposa d'una mestra de pedagogia terapèutica que dedica hores lectives als alumnes amb necessitats educatives especials i col·labora amb els equips de professors. Així mateix, el Centre compta amb el psicòleg de l'EAP.
Servei d'Educació Compartida	Els alumnes que no s'integren o que manifesten rebuig al sistema educatiu poden accedir a aquest Servei fent hores d'índole més

Compartida	pràctica i d'orientació laboral, i assistint només a determinades classes a l'Institut. És imprescindible l'autorització dels pares.
Consulta assistencial d'una llevadora	S'ofereix a tots els alumnes del Centre per a tractar, individualment, o en petits grups, temes de la salut, sexualitat i afectivitat.

Annex 2

Mostra d'alumnes estructurada per grups

Grup Incorporació Tardana (IT)				
	Edat	Nivell	Procedència	Any d'arribada
Faisal N.	12 anys	1er ESO	Marroc	2001
Guido B.	12 anys	1er ESO	Argentina	2001
David R.	12 anys	1er ESO	Burgos	2001
Diana S.	13 anys	1er ESO	Uruguai	2001
Diana S.	13 anys	1er ESO	Uruguai	2001
Mohamed H.	13 anys	2on ESO	Marroc	2002
Mohamed F.	14 anys	2on ESO	Marroc	2001
Loubna M.	15 anys	3er ESO	Marroc	2001
Carlos S.	15 anys	3er ESO	Perú	2002
Pedro N.	15 anys	3er ESO	Andalusia	2001
Halima H	15 anys	4art ESO	Marroc	2002
Grup d'alumnes de procedència magribí (AM)				
	Edat	Nivell	Procedència	Any d'arribada
Ouidad S	13 anys	1er ESO	Marroc	2000

Hicham K.	12 anys	1er ESO	Marroc	1999
Mohamed L .	14 anys	2on ESO	Marroc	2000
Farah S.	13 anys	2on ESO	Marroc	1999
Imad H.	15 anys	3er ESO	Marroc	2000
Abdelaziz A.	15 anys	3er ESO	Marroc	1998
Samia O	15 anys	4art ESO	Marroc	1999
Farid M.	16 anys	4art ESO	Marroc	2000

Annex 3

Pauta d'observació

1. Atenció i interès que mostra la mestra vers l'alumne AM
<ul style="list-style-type: none">- Està disponible quan l'alumne la necessita.- Deixa que els alumnes intervinguin quan ho desitja.- Escolta a l'alumne de manera activa.- Demana que l'alumne expliqui les seves idees.- Fa ressó del que explica l'alumne.- Dona opció a que intervinguin tots els alumnes.- Valora les idees positives i encertades que aporten els alumnes.- Demana aclariments quan la resposta de l'alumne és errònia sense desqualificar-lo.- Valora totes les intervencions.
2. Estratègies d'ensenyament
<ul style="list-style-type: none">- Desperta la curiositat dels alumnes quan proposa una activitat creant interrogants que caldrà resoldre.- Explica els objectius que té l'activitat que cal realitzar.- Activa els coneixements previs dels alumnes sobre les qüestions que es tracten en l'activitat.- Adopta un ritme d'explicació fàcil de seguir.- Explica de forma coherent.- Utilitza narracions, imatges i exemples que faciliten la comprensió per part dels alumnes.- Explica els procediments que caldrà utilitzar i els demostra.- Dona l'oportunitat de practicar els procediments.- Mostra la utilitat dels procediments i les estratègies utilitzades en relació als interessos dels alumnes.- Centra l'objectiu de la tasca en l'interès intrínsec de la mateixa.- Ajuda a l'alumne a ser conscient del seu progrés afrontant sensacions de bloqueig i sentiments d'incompetència.
3. Gestió de l'aula
<ul style="list-style-type: none">- Presenta tipus de tasca que fa imprescindible la intervenció de tots els alumnes.

- Presenta tasques obertes que obliguen als alumnes a organitzar-se, a pensar, i a prendre decisions.
- Dona la possibilitat de triar entre diferents alternatives, (tipus de tasca, agrupació d'alumnes, etc.).
- Fa reflexions sobre la qualitat de les interaccions entre els diferents alumnes.

4. Promoció de les habilitats socials

- Fa explícits els valors de comunicació personal entre els companys.
- Proposa tasques que l'alumne és capaç de realitzar.
- Dona suport a l'alumne i mostra interès pels seus progressos.
- Es dirigeix a l'alumne amb respecte.
- Respon a les demandes de l'alumne.
- Fa de model i mostra formes positives d'interacció.
- Ofereix la possibilitat de practicar les habilitats socials a través del treball cooperatiu.

Annex 4

Qüestionaris

Qüestionari per als tutors/es sobre l'atenció als alumnes de IT
1. Quina consideres que és la teva funció amb l'alumnat de IT?
2. Quina experiència tens amb les famílies dels alumnes it?
3. Quines creus que són les necessitats educatives dels alumnes de IT?
4. Quines creus que són les necessitats de l'escola per poder atendre correctament les necessitats d'aquests alumnes?

Qüestionari pels professors sobre atenció educativa a alumnes d'incorporació tardana			
	D'acord	Depèn	Desacord
Les activitats han de respondre als interessos dels alumnes.			
Les activitats han d'afavorir aprenentatges transferibles a altres àmbits de desenvolupament			
Les tasques que es proposen s'han de poder realitzar des de diferents punts de vista i amb diferents habilitats.			
És interessant promocionar el treball en grup i la idea de que la cooperació facilita i enriqueix els aprenentatges i les tasques.			
El disseny d'activitats ha de tenir en compte els coneixements previs dels alumnes, així com les seves capacitats.			
L'alumne ha de ser un agent actiu del seu propi procés de formació			
És important que la realització de les activitats contribueixi a fomentar un bon autoconcepte dels alumnes.			
És interessant organitzar activitats en les quals participin les famílies i altres institucions.			

Coses que faig i que vull fer (o no...)			
Cognom:			
Nom:			
Curs:			
	Si	Depèn	No
Tinc facilitat per als treballs manuals			
M'ho passo bé a la classe de matemàtiques			
Practico esport			
Sovint escolto música			
M'agrada llegir			
M'agrada fer treballs en grup			
Utilitzo l'ordinador per a fer algunes tasques escolars			
Considero que els aprenentatges escolars són útils i necessaris			
Ara respón les següents preguntes:			
<i>Digues quina feina t'agradaria desenvolupar en el futur i perquè:</i>			
Coses que sé fer molt bé:	Coses que no sé fer però m'agradaria aprendre:	Coses que no sé fer:	

Annex 5**Notes de camp**

Notes de camp

Subjecte: 3 mestres de l'IESI (M. Tecnologia, M.A. Religió, E. Terapèutica)

Context: bar de l'IESI

Altres circumstàncies: és l'hora de l'esbarjo.

Descripció dels fets:

M: 'la Logse s'ha de cremar i començar de nou.... a Primària tot el dia passegen.... aquí no hauríem de tenir nens de 12 i 14 anys....i només ens faltaven aquests "marroquins".... així no es pot treballar... venen sense material.... això hauria de ser considerat com a falta greu i aplicar sanció d'expulsió... els pares passen de tot independentment del nivell cultural que tinguin... i no diguem l'administració....seria millor que estessin en centres o aules especialitzades aprenent llengua i algun ofici.... seria la millor manera d'ajudar-los.' (pèssimes expectatives)

M.A: 'aquests alumnes tenen massa problemes a sobre ... arriben en qualsevol moment i els hem d'acollir, però no estem preparats està molt mal muntat, això acabarà malament si l'administració no fa alguna cosa... no pot ser que ens obliguin a "agafar" aquests nens i "apa,ja t'ho faràs" ...els pares passen de tot perquè no tenen res a donar (incultura)... si jo tingués fills anirien a la privada...' (determinisme)

E: ' El problema és que venen a mig curs, no entenen l'idioma.... i entre ells són molt diferents... són molt diferents els que venen d'un poble dels que són de ciutat... alguns han anat a escola i tenen un bon nivell ... però d'altres no han fet mai res i estan molt desmotivats....necessitem més professorat... ' (comprensió).

Annex 6

Proves d'avaluació de les competències AIT

Aquestes proves estan pensades per a alumnes entre 10 i 16 anys i intenten ser un instrument més per a obtenir un coneixement més ampli de les competències lingüístiques dels alumnes d'incorporació tardana. L'objectiu d'aquestes proves és utilitzar la informació obtinguda per a dissenyar l'itinerari curricular d'aquest alumnat.

1) Prova de valoració de l'expressió: quatre preguntes referides a la seva persona, fetes en català; si no responen es prova en castellà, i al final en francès; les qüestions versen sobre ells mateixos: una petita presentació, qui és la seva família i com es diuen, d'on venen, etc...

2) Prova d'expressió escrita: es demana escriure quatre ratlles sobre el seu país en la llengua que vulguin (romànica s'entén: val a dir que per a nosaltres, si un alumne domina el francès, ja és un element positiu, perquè inclou la cal·ligrafia romànica, la fonètica, i una possibilitat d'intercomprensió amb el professorat i alguns companys).

3) Prova de lectura i comprensió de text: en aquest cas es tracta d'un exercici que permeti de forma clara veure si el text és comprès, i que no pogui ser respost pel context (és a dir, si el text parla d'un lloro vermell i es pregunta com és el lloro, a voltes es contesta vermell perquè es copia el mot més acostat a lloro; ens podem trobar amb la resposta vermell o amb la resposta "un"). Les làmines porten un text, que ens llegeix en veu alta, i després, de forma individual i sense que vegin què fan els altres companys, han de fer el dibuix que s'inferia de la lectura del text.

4) Prova de matemàtica elemental: apart de les quatre operacions bàsiques, introduïm el plantejament per escrit de dos problemes (ajuntant així els dos àmbits instrumentals), del tipus:

. Si un lluç val 150 pts. el quilo, i la mare en compra 6 quilos, quant ha de pagar?

. Una gallina pone 5 huevos cada semana; cuantos huevos ponen 12 gallinas en 2 semanas?

Àrea de Llengua
<u><i>Avaluació de la comprensió i l'expressió oral</i></u>
<p><u><i>Activitat</i></u></p> <ul style="list-style-type: none">- Opció A (fora de l'aula): Es manté una entrevista amb l'alumne sobre un tema que creiem que potser del seu interès animant-lo a intervenir-hi activament.- Opció B (dins de l'aula): Es planteja un debat per petits grups sobre un tema que sigui de l'interès dels alumnes. <p><u><i>Criteris d'anàlisi</i></u></p> <ul style="list-style-type: none">- Capacitat de comprensió de les idees de l'interlocutor.- Capacitat de comunicar les pròpies idees a un interlocutor.
<p><u><i>Característiques de l'activitat</i></u></p> <p>En aquesta activitat es pot aprofitar per a treballar qüestions relatives als valors i actituds que volem millorar en l'alumne. Alguns dels temes que es podrien tractar són els següents:</p> <ul style="list-style-type: none">- Formes positives d'establir comunicació amb els altres.- L'agressivitat: causes i efectes.- L'escola: què m'agrada i què no m'agrada de la meua escola.- La importància de l'amistat .- Altres.
<u><i>Avaluació de la competència lectora</i></u>
<u><i>Activitat</i></u>
<p>Es proposa una lectura curta i adequada a la seva edat i al nivell que se li pressuposa (el que ens ha avançat la mestra) i demana que la llegeixi en veu alta.</p> <p style="text-align: center;"><u><i>Criteris d'anàlisi</i></u></p> <ul style="list-style-type: none">- Correcció/ Rectificacions, repeticions de sons, fragmentacions, etc.- Rapidesa/lentitud- Fluïdesa/ Vacil·lacions
<u><i>Característiques de l'activitat</i></u>
<p>Si de l'entrevista amb la mestra s'extreu que l'alumne no llegeix de manera adequada per a la seva edat, potser seria convenient fer aquesta activitat fóra de classe donat que posa l'alumne "en evidència" davant els seus companys.</p> <p>Amb aquesta activitat detectem o descartem possibles problemes dislèctics que dificultarien la totalitat dels aprenentats.</p>
<u><i>Avaluació de la competència escriptora</i></u>
<u><i>Activitat</i></u>
<p>Dictat per frases adequat a la seva edat i nivell (pressuposat).</p> <p style="text-align: center;"><u><i>Criteris d'anàlisi</i></u></p> <ul style="list-style-type: none">- Correcció /inversió de l'ordre de les paraules; repeticions; unions; omissions, etc.- Rapidesa/lentitud- Agilitat/vacil·lacions

<p><u>Característiques de l'activitat</u></p> <p>Els criteris utilitzats en aquesta activitat complementen l'avaluació de la competència lectora.</p>
<p><u>Avaluació de la comprensió escrita</u></p>
<p><u>Activitat</u></p> <p>Es proposa la lectura d'un text similar als que es treballen habitualment a classe. Posteriorment l'alumne haurà de respondre una sèrie de preguntes que faran referència al contingut del text que ha llegit.</p>
<p><u>Criteris d'anàlisi</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Capacitat per a trobar la informació del text.- Capacitat per comprendre la idea global del text.- Capacitat per relacionar el que ja sap amb les noves idees que aporta el text.- Capacitat per a saber si ha comprès la informació aportada pel text (regulació de la comprensió).- Capacitat per a intentar resoldre allò que no ha comprès.- Altres.
<p><u>Característiques de l'activitat</u></p> <p>Aquesta activitat és possible fer-la dins el context de classe i pot ser col·lectiva, en petit grup o bé individual.</p> <p>Oral o escrita.</p> <p>Les preguntes han de ser molt concretes i clares.</p>
<p><u>Avaluació de l'expressió escrita</u></p>
<p><u>Activitat</u></p> <p>Se li demana a l'alumne que escrigui un text d'unes característiques similars a les que es demanen habitualment a classe, proposant-li un tema adequat a la seva edat, nivell pressuposat, i interessos.</p>
<p><u>Criteris d'anàlisi</u></p> <ul style="list-style-type: none">- Capacitat per a establir un objectiu en la producció escrita.- Capacitat per expressar idees adequades d'una forma coherent.- Capacitat en l'ús de connectors adequats.- Capacitat de revisió.- Altres.
<p><u>Característiques de l'activitat</u></p> <p>En aquesta activitat seria bó donar unes pautes de treball molt clares per evitar que l'alumne es bloquegi.</p> <p>L'ajuda de la mestra o de l'avaluador/a ha d'estar disponible per a quan l'alumne la necessiti.</p>

Annex 7**Pauta per valorar les competències lingüístiques dels alumnes de IT**

Comprensió i expressió escrita		Nivell d'assoliment			
Activitat	Contingut	Gens	Poc	Força	Molt
<i>Relaciona</i>	Sap llegir paraules en una llengua diferent a la nostra				
<i>Escriu</i>	Sap escriure paraules en la seva llengua				
<i>Llegeix</i>	Sap llegir i comprendre un text en la seva llengua				
<i>Alfabet llatí</i>	Coneix el nostre alfabet				
<i>Llegeix</i>	És capaç de llegir paraules senzilles en català Reconeix diferents tipus de grafies				
<i>Còpia</i>	Copia correctament paraules respectant l'ordre. És capaç de copiar un frase.				
<i>Altres obsevacions</i>					

Annex 8**Matrius**

	Interessos professionals	Expectatives docents B (batxillerat) L (inserció laboral) F (formació laboral)	Rendiment escolar (mitjana 2on trimestre)
Mohamed H.	Mecànic	L	_____
Halima H.	Mestra	F	_____
Ouidad S.	Mestra	F	Bé
Mohamed L.	Paleta	L	Insuficient
Hicham K.	Mestre	F	Bé
Imad H.	Cambrer	L	Insuficient
Farah S.	Perruquera	F	Suficient
Abdelaziz A.	No ho sap	L	Insuficient
Loubna M.	Botiguera	F	Bé
Fàtima M.	Mestra	L	Suficient
Mohamed F.	No ho sap	L	Insuficient
Samia O.	Infermera	F	Suficient
Faisal N.	Metge	F	Bé
Farid M.	Conductor	F	Bé

	Curs/edat	Quant temps fa que vius a Catalunya	T'agrada viure aquí?	T'hi sents bé a l'escola?	Canviaries alguna cosa?	Qui són els teus amics?	Assignatures preferides
Mohamed H.	14 anys/ 2on ESO	3 mesos	No sé...	Si: per estudiar	La classe	Marroquins	Totes
Halima H.	15 anys/ 4art ESO	3 mesos	Si: hi ha bona gent.	Si: per estudiar	Els alumnes	Marroquins	Mates, dibuix i llengües.
Ouidad S.	13 anys/1er ESO	2 anys	No: no hi tinc la família	Si: m'agrada la gent	Els alumnes pesats	La majoria marroquins i alguns catalans	Català, francès, matemàtiques, dibuix, tutories.
Mohamed L.	14 anys/2on ESO	2 anys	Si: hi ha platja, muntanya, animals...	Si: m'agrada estudiar.	No	Marroquins	Català i castellà.
Hicham K.	12 anys/1er ESO	3 anys	Si: hi ha més feina	Si: aquí els mestres no piquen	L'idioma, els professors i el pati.	Marroquins	Català, informàtica i socials.
Imad H.	15 anys/3er ESO	2 anys	Si: fa bon temps i hi tinc amics... també la platja.	Si: hi ha professors que m'agraden.	Les classes i alguns nens.	Marroquins	Llengües , matemàtiques, socials, gimnàstica, música...
Farah S.	13 anys/ 2on ESO	3 anys	No: Preferiria viure al Marroc	No: No gaire	Els professors	Marroquins	Dibuix i música
Abdelaziz A.	15 anys/3er ESO	4 anys	Si: Estic bé	Si: perquè aprenc coses	Alguns nens	Marroquins i catalans	Francès, gimnàstica i informàtica
Loubna M.	15 anys/ 3er ESO	1 anys	Si: el carrer és divertit	Si: perquè veig a molts amics	Els professors	Marroquins	Matemàtiques i llengües
Fàtima M.	13 anys/1er ESO	2 anys	Si: a l'estiu em recorda el meu país	Si: perquè surto de casa	El pati per alguns nens	Nenes marroquines i algunes catalanes	Totes
Mohamed F.	14 anys/2on ESO	6 mesos	No: tot és diferent	No: per la llengua	Els professors	Marroquins	Dibuix i gimnàstica
Samia O.	15 anys/4art ESO	3 anys	Si: al barri tinc molts amics	Si: pels professors i els nens	Els exàmens	Marroquins catalans i castellans	Català i matemàtiques
Faisal N.	12 anys/1er ESO	1 any	No: la gent és molt sèria	Si: pel pati i els professors	Algunes assignatures	Marroquins	Llengües i informàtica
Farid M.	16 anys/4art ESO	2 anys	Si: em sento a gust	Si: per estudiar	Res	Marroquins	Totes

	Acollida AIT	Ubicació AIT	Necessitats AIT	Recursos	Professionals	Problemàtiques	Administració	Expectatives
Montse	Necessiten un temps d'adaptació	Aula IT	Llengua i comprensió del sistema educatiu	Adaptació curricular	Professor especialitzat	Els alumnes tenen prejudicis molt arrelats.		Fracàs escolar
Silvia	Manquen recursos	Aula IT Escolaritzacions compartides	Llengua, aprenentatges previs molt diferents, discriminacions.	Modificacions curriculars	Psicopedagog Professorat específic	Racisme i xenofòbia.	No assumeix la seva responsabilitat	
Francesc	Manca d'estructura		Immersion lingüística	Traductors	Professionals especialitzats		No es pren seriosament el tema	Desadaptació social
Albert	Cal replantejaments		Llengua	Atenció personalitzada Activitats extraescolars Formació docent Materials		aïllament		Desadaptació social
Laura		Aules especials a horari complet	Llengua	Equipament material Més personal docent				Inadaptació
Crista		Tallers professionals	Llengua		Mestres educació especial			Fracàs escolar
Elisenda			Llengua	Més personal docent			No aporta prou recursos.	
Melisa			Llengua: vocabulari					
Dolors			Llengua oral	Personal docent			Es desenten	

Annex 9**Full resum autoconcepte-estatus-expectatives**

Full resum	
Nom i cognoms :	
Edat:	
Curs:	
Tutor/a:	
Lloc de naixement de l'alumne	Consulta de la fitxa de l'alumne.
Lloc de naixement de la mare	Consulta de la fitxa de l'alumne.
Professió de la mare	Consulta de la fitxa de l'alumne.
Lloc de naixement del pare	Consulta de la fitxa de l'alumne.
Professió del pare	Consulta de la fitxa de l'alumne.
Expectatives de futur (interessos professionals)	A determinar per l'alumne mitjançant la resposta del qüestionari "expectatives de futur".
Avaluacions corresponents al 1er i 2on trimestre	Càlcul de la mitjana de les qualificacions obtingudes en les diferents àrees.
Hipòtesis sobre la trajectòria de l'alumne en finalitzar l'ESO.	A determinar pel tutor/a: <ul style="list-style-type: none">• B (batxillerat)• L (inserció laboral)• F (formació laboral)

Annex 11**Horari de l'aula d'incorporació tardana**

	dilluns	dimarts	dimecres	dijous	divendres
9h-10h	CATALÀ A.I.T.	GRUP CLASSE (amb D.D. si escau)	CATALÀ A.I.T.	CATALÀ A.I.T.	CATALÀ A.I.T.
10h-11h	CATALÀ A.I.T.	CATALÀ A.I.T.	CATALÀ A.I.T.	CATALÀ A.I.T.	CATALÀ (Natàlia) A.I.T.
11'30h-12'30h	MATEMÀTIQUES A.I.T.	CATALÀ A.I.T.	MATEMÀTIQUES A.I.T.	SOCIALS A.I.T.	CASTELLÀ ORAL A.I.T.
12'30h-13'30h	CAST. ESCRIT A.I.T.	SOCIALS A.I.T.	GRUP CLASSE (amb D.D. si escau)	SOCIALS A.I.T.	ED. FÍSICA A.I.T.
15'30h-16'30h	MATEMÀTIQUES A.I.T.	CASTELLÀ ORAL A.I.T.		GRUP CLASSE (amb D.D. si escau)	
16'30h-17'30 h	INFORMÀTICA A.I.T.	CAST. ESCRIT A.I.T.		GRUP CLASSE (amb D.D. si escau)	

Annex 12**Temps dedicat a cada matèria d'aprenentatge per a cada alumne**

Alumne: Mohamed H.	
Curs: 2on. ESO	
ASSIGNATURA	HORES
Català	8
Matemàtiques	3
Castellà	4
Informàtica	1
Tecnologia	2
Socials	4
Tutoria	1
Música	1
Francès	1
Experimentals	1
Ed. Física	1

Annex 13

Orientacions per elaborar projectes educatius i projectes curriculars de centre interculturals

Cal que aquesta revisió sigui fruit de la reflexió i el debat de tota la comunitat educativa sobre l'àmbit dels interculturalisme. Es tracta de que la comunitat educativa arribi a acords en aquells temes generals que determinaran de forma significativa les següents etapes del projecte. Alguns exemples sobre aquests temes generals serien quina mena d'integració es vol promoure, quina importància es vol concedir a les llengües diferents, o com ha de ser la relació i la participació de les famílies minoritàries. En aquest sentit cada centre escolar ha de prioritzar determinats objectius de l'educació intercultural en funció de les seves necessitats. En aquest cas ja hem dit que ens referíem a un centre amb un alt percentatge d'alumnat estranger en el qual es porten a terme projectes per a reforçar la identitat cultural dels alumnes (com ara les classes d'àrab), i el que ens interessa és connectar aquestes experiències amb entorns més naturals i en definitiva més interculturals.

Després d'aquesta fase de reflexió i debat, cal recollir les propostes interculturals en una declaració dins l'apartat corresponent del projecte educatiu.

Es proposen els següents passos a seguir:

1. Recollir els objectius generals d'etapa que tinguin alguna relació amb l'educació intercultural i concretar la forma d'adquirir aquestes capacitats. Evidentment la forma de concretar aquestes capacitats estarà condicionada pel tipus d'alumnat de cada centre.
2. Buscar tots els continguts de les diferents àrees que es poden abordar des d'una perspectiva intercultural. Després, d'entre tots els continguts potencialment interculturals, s'han de seleccionar els que convé tractar en cada cicle i àrea.
3. Concretar les metodologies que s'utilitzaran per ensenyar els continguts triats .
4. Pensar quins són els criteris organitzatius que afavoreixen un ensenyament intercultural.
5. Establir els criteris i els mitjans adequats per a l'ús de materials coherents amb l'educació intercultural.
6. Elaborar criteris d'avaluació. Això és especialment important en centres amb molts alumnes culturalment diferents.

